

Хайнацький Є. С.,кандидат юридичних наук, суддя
Печерського районного суду міста Києва
ORCID: 0009-0007-0645-8417

НАУКОВИЙ АНАЛІЗ ПРАЦЬ ВІТЧИЗНЯНИХ ВЧЕНИХ НА ПРОБЛЕМУ ПОТРАПЛЯННЯ ДО ЗАСУДЖЕНИХ В УКРАЇНІ ЗАБОРОНЕНИХ ПРЕДМЕТІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. У статті здійснено поглиблений науковий аналіз праць вітчизняних вчених на проблему потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів в умовах воєнного стану. Зазначено, що потрапляння до засуджених заборонених предметів в умовах воєнного стану варто розглядати, як різновид фонових явищ, які негативно впливають на детермінанти вчинення кримінальних правопорушень засудженими в установах виконання покарань ДКВС України. Доведено, що проблеми потрапляння заборонених предметів, до засуджених в установах виконання покарань ДКВС України як фонового явища засвідчують негативну тенденцію впливу на вчинення кримінального правопорушення потрапляння заборонених предметів, до засуджених. Це пов'язано з тим, що з одного боку, за статистикою Міністерства юстиції України кількісний склад засуджених зменшується, а з іншого боку, якісний склад осіб, які вчинили кримінальне правопорушення погіршується, як результат потрапляння заборонених предметів, до засуджених в установах виконання покарань ДКВС України збільшується. Обґрунтовано висновок про те, що потрапляння заборонених предметів, до засуджених в установах виконання покарань ДКВС України негативно впливає на оперативну обстановку в УВП, а рівень організації запобігання на всіх чотирьох рівнях (загальносоціальному, регіональному, спеціально-кримінологічному та індивідуально-профілактичному) не відповідає вимогам воєнного часу. Проведений поглиблений науковий аналіз праць вітчизняних вчених на проблему потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів в умовах воєнного стану, що дозволить виокремити проблемні питання та запропонувати шляхи їх вирішення.

Ключові слова: наукові праці, вітчизняні вчені, предмети, заборона, потрапляння, засуджені, установа, покарання, фонове явище, персонал, кримінальне правопорушення, воєнний стан.

Khainatskyi Ye. S. Scientific analysis of the works of domestic scholars on the problem of smuggling prohibited items to convicted persons in Ukraine under martial law

Abstract. The article provides an in-depth scientific analysis of the works of domestic scholars addressing the problem of prohibited items entering the possession of convicted persons in Ukraine under conditions of martial law. It is noted that the entry of prohibited items to convicted persons during martial law should be considered as a type of background phenomenon that negatively affects the determinants of criminal offenses committed by convicted persons in penal institutions of the State Criminal-Executive Service of Ukraine.

It is proven that the problem of prohibited items entering the possession of convicted persons in penal institutions of the State Criminal-Executive Service of Ukraine, as a background phenomenon, demonstrates a negative trend in influencing the commission of criminal offenses by convicted persons. This is due to the fact that, on the one hand, according to statistics of the Ministry of Justice of Ukraine, the quantitative number of convicted persons is decreasing, while on the other hand, the qualitative composition of persons who have committed criminal offenses is deteriorating. As a result, the number of cases involving the entry of prohibited items to convicted persons in penal institutions of the State Criminal-Executive Service of Ukraine is increasing.

The conclusion is substantiated that the entry of prohibited items to convicted persons in penal institutions of the State Criminal-Executive Service of Ukraine negatively affects the operational situation in penal institutions, while the level of organization of prevention at all four levels (general social, regional, special criminological, and individual preventive) does not meet the requirements of wartime conditions. The conducted in-depth

scientific analysis of the works of domestic scholars on the problem of prohibited items entering the possession of convicted persons in Ukraine under martial law makes it possible to identify problematic issues and propose ways to address them.

Key words: *scientific works, domestic scholars, items, prohibition, entry, convicted persons, penal institutions, punishment, background phenomenon, personnel, criminal offense, martial law.*

Постановка проблеми та її актуальність. Інтеграції України в європейський простір зумовлює необхідність наукового аналізу кримінально-виконавчого законодавства та практики його застосування на проблему потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів в умовах воєнного стану та стабілізації криміногенної ситуації в установах виконання покарань України. У зв'язку з цим, потребує особливої уваги вивчення потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів в умовах воєнного стану, оскільки їх виявлення в установах виконання покарань ДКВС України має велике значення, адже саме вони можуть спонукати засудженого на вчинення нового кримінального правопорушення.

Дослідження потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів в умовах воєнного стану показує, що вони пов'язані з негативними соціальними явищами, які при певних обставинах сприяють існуванню в установах виконання покарань пенітенціарної злочинності.

На жаль, широкомаштабна війна держави агресора рф в Україні уповільнює реалізацію персоналом кримінально-виконавчої системи Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2022 року. Отже багато проблем залишаються не виконаними, серед яких і запобігання та протидія потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів.

Метою статті є поглиблений науковий аналіз праць вітчизняних вчених на проблему потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів, стабілізації криміногенної ситуації в установах виконання покарань України в умовах правоового режиму воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження окремих питань проник-

нення заборонених предметів до УВП ДКВС України було розглянуто у працях вітчизняних учених таких-як: І. Г. Богатирьов, І. В. Боднар, В.В. Василевич, О.В. Ведмідський, В. В. Голіна, О. М. Джужа, В.М. Дрьомін, Т. А. Денисова, В.В. Шаблистий, Л.Г. Якименко, З.В. Журавська, А. В. Коваленко, О. Г. Колб, В. Я. Конопельський, І.М. Копотун, О. М. Костенко, О. М. Литвак, О. М. Литвинов, М.С. Пузирьов, О.О. Шкута С. І. Халимон, І. С. Яковець та ін.

Праці вказаних вчених стали підґрунтям для проведення наукового аналізу праць вітчизняних вчених на проблему потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів, стабілізації криміногенної ситуації в установах виконання покарань України в умовах правоового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу. Звичайно потрапляння заборонених предметів, до засуджених в установах виконання покарань ДКВС України є серйозним порушенням порядку і умов відбування покарання і небезпечним, як для засуджених так і персоналу, оскільки вони можуть бути використані для вчинення нових кримінальних правопорушень.

У зв'язку з цим, ви вирішили провести поглиблений науковий аналіз праць вітчизняних вчених на проблему потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів в умовах воєнного стану, що дозволить виокремити проблемні питання та запропонувати їх вирішення, зокрема:

Р. М. Кубрака Р.М. вважає, що проблема потрапляння до засуджених в Україні заборонених предметів пов'язано з діяльністю персоналу установи виконання покарань, який на думку вченого наділений владними повноваженнями і зобов'язаний від імені держави не тільки забезпечувати виконання встановлених законодавством норм поведінки засудженими і ув'язненими, а й особисто дотримуватися вимог чинного законодавства» [1, с. 86].

Беззаперечним є той факт, і цьому свідчить практика, що потрапляння до засуджених

в Україні заборонених предметів пов'язано з учиненням персоналом установ виконання покарань кримінальних правопорушень корупційної спрямованості та **невиконання або неналежне виконання посадовою особою своїх службових обов'язків через несумлінне ставлення до них**. Це може передбачати бездіяльність або дії, що суперечать інтересам служби, і розглядається ученими як кримінальне правопорушення, передбачене статтею 367 Кримінального кодексу України «Службова недбалість» [2].

Шаблистий В. В., Якименко Л. Г. серед найбільш значущих детермінантів проникнення заборонених предметів до УВП відносять: «криміногенну мотивацію засуджених на придбання (пронесення) наркотиків, зброї, грошей з метою вчинити нове кримінальне правопорушення; стабільно-нелегальна «постачальницька» криміногенна ситуація, що характеризується відносно тривалою, протиправною взаємодією осіб, що проносять заборонені речовини, та засуджених, які їх отримують; недоліки в роботі персоналу установ виконання покарань ДКВС України, які впливають як на мотиваційні, так і на ситуаційні процеси, а саме: технічні умови (відсутність або технічна недосконалість відповідних засобів охорони й нагляду в УВП), організаційно-управлінські недоліки (неналежний рівень організації та здійснення оперативно-розшукової діяльності, соціально-виховної, індивідуально-профілактичної роботи, хиби в кадровому забезпеченні тощо)» [3, с. 146].

Голомазова Д. О., вивчаючи заходи запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань, виділяє індивідуальні заходи, тобто заходи, що спрямовані на конкретних осіб або групи осіб. Вони на думку дослідниці є найбільш ефективними та спрямовані безпосередньо на запобігання проникненню заборонених предметів до УВП. Серед таких заходів Д. О. Голомазова виділяє: 1) ті, що мають уживатися щодо засуджених, і 2) ті, що вживаються щодо осіб, які сприяють учиненню цього правопорушення [4, с. 182].

Боднар І. В., Кондратов Д. Ю. ретельно аналізуючи перелік проникнення заборонених предметів до УВП зазначають, що в нау-

ковій літературі зустрічається безліч точок зору стосовно класифікації предметів, виробів і речовин, зберігання і використання яких засудженими заборонено, основні з них зводяться до того, що такі предмети поділяють на три основні групи: 1) знаряддя вчинення злочинів (до таких можна віднести всі ті предмети, за допомогою яких засуджені безпосередньо вчиняють нові кримінальні правопорушення); 2) засоби вчинення злочинів, тобто предмети, що стимулюють або полегшують вчинення кримінальних правопорушень; 3) предмети, які не можна використовувати у якості знарядь або засобів вчинення кримінального правопорушення [5, с. 70].

Звичайно поділ предметів виробів і речовин, зберігання і використання яких засудженими заборонено з одного боку, чітко врегульований нормами КВК України та правилами внутрішнього розпорядку дня, а з іншого боку, як показує дослідження засудженні під час відбування покарання вигадують все нові способи отримання заборонених предметів, оскільки саме вони стимулюють їх на вчинення нового кримінального правопорушення.

Махницька К. Г. у власному дослідженні пише про те, «що заборонені у місцях позбавлення волі предмети у механізмі вчинення злочинів засудженими, об'єктивно обумовлені невідкладним кроком, покликаним на підвищення рівня ефективності запобіжної діяльності з питань усунення детермінанту потенційного вчинення засудженими кримінального правопорушення, який сприяє проникненню до засуджених у місцях позбавлення волі заборонених предметів, речовин і засобів» [6, с. 256].

Афанасенко А. С., Кондратов Д. Ю., Боднар І. В. досліджуючи перекриття каналів надходження до засуджених заборонених предметів дійшли висновку, що дана проблема має постійно перебувати у полі уваги адміністрації установи виконання покарань у зв'язку з чи учені пропонують:

1) використовувати новітні технології в галузі забезпечення охорони периметрів установ виконання покарань;

2) внести зміни до чинного законодавства щодо збільшення відповідальності за пере-

дачу заборонених предметів на території установ виконання покарань;

3) проводити з персоналом Державної кримінально-виконавчої служби профілактичну роботу з метою наголошення на недопущення налагодження неслужбових зв'язків із засудженими та іншими особами» [7, с. 82].

Звичайно запобігти проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань як фоновому явищу тільки засобами кримінально-виконавчого законодавства (у виді заборони; застосування заходів дисциплінарної та інших видів юридичної відповідальності; вилучення цих предметів у каналах їх надходження до засуджених тощо) є недостатнім видом кримінально-виконавчої діяльності адміністрації установ виконання покарань ДКВС України.

А тому нами пропонується для вирішення даної проблеми в установах виконання покарань використати комплексний системний підхід, із використання вітчизняних наукових надбань та запозичення кращих іноземних практик пенітенціарних закладів зарубіжних країн щодо запобігання проникненню заборонених предметів в установах виконання покарань ДКВС України.

Отже, потрапляння заборонених предметів до засуджених – це прихована від огляду передача або спроба передачі будь-яким способом особам, яких тримають у слідчих ізоляторах, установах виконання покарань, алкогольних напоїв, лікарських та інших засобів, що викликають одурманювання, а так само інших заборонених для передачі предметів карається за статтю 188 Кодексу України про адміністративні правопорушення та тягне за собою штраф та конфіскацію предметів [8].

Звичайно потрапляння заборонених предметів до засуджених заборонено правилами внутрішнього розпорядку установ виконання покарань «за переліком предметів, виробів і речовин, зберігання і використання яких засудженими заборонено, вживати спиртні напої, наркотичні засоби, психотропні речовини чи інші одурманюючі засоби тощо» [9].

Потрапляння заборонених предметів до засуджених заборонено і статтю 107 Кримінально-виконавчого кодексу (далі КВК) України де законодавцем прописано: «Засудже-

ним забороняється: купувати, виготовляти, зберігати і використовувати гроші, цінності, предмети, речі, речовини і вироби, заборонені до використання в колонії» [10].

Беззаперечно ми маємо визначати, що спроба передати засудженим та ув'язненим заборонені предмети створює певні ризики як для персоналу та ув'язнених, так і для дотримання режиму в установі виконання покарань ДКВС України.

Так, у листопаді 2025 року співробітники державної установи «Чернігівський слідчий ізолятор» запобігли потраплянню заборонених предметів до засуджених і ув'язнених, які перебувають в установі. Одному із засуджених була надіслана посилка, під час догляду якої співробітники ізолятора виявили заборонені предмети. Зокрема, знайшли 13 мобільних телефонів, 2 сім-картки мобільного оператора «Київстар» і 2 зарядні пристрої [11].

На жаль, таких випадків коли громадяни намагаються передавати в установу виконання покарань ДКВС України заборонені предмети засудженим та ув'язненим, дуже багато. Про такі події адміністрація пенітенціарного закладу щоденно повідомляє чергову частину Державного департаменту з питань виконання покарань, оскільки подібні дії є незаконними і мають серйозні наслідки для безпеки персоналу, засуджених та інших осіб.

Тому, дані правопорушення завжди на контролі у керівництва Департаменту, оскільки переміщення заборонених предметів на території УВП створює підґрунтя для розв'язання конфліктів між засудженими, підготовки до вчинення нового кримінального правопорушення.

Позитивним напрямком забезпечення правопорядку в установах виконання покарань і слідчих ізоляторах ДКВС України, перекриття каналів потрапляння заборонених предметів до засуджених, а також запобігання їх виготовленню засудженими й ув'язненими щорічно проводиться спеціальна операція «Заслон» і «Щит».

Так, наприклад з 20 грудня 2018 року по 8 січня 2019 року в Україні було проведено спеціальну операція «Заслон» і «Щит», що дозволило на 11 осіб оформити матеріали щодо притягнення їх до адміністративної від-

повідальності за статтю 188 Кодексу України про адміністративні правопорушення за спробу передати заборонені предмети. За результатами обшуків, проведених на території установ виконання покарань вилучено 297,3 л. спиртних напоїв, 4647,6 л. браги, 2096,5 гривень, 1472 мобільних телефонів і 368 виробів широкого вжитку, вилучено 2,251 грам наркотичних речовин та 581 мобільних телефонів [12].

На жаль, за нашим дослідженням результати проведення спеціальних операцій «Заслон» та «Щит» в установах виконання покарань після 24 лютого 2022 року у зв'язку з широкомасштабним вторгненням держави агресора рф в Україні не було опубліковано у відкритому доступі, оскільки така інформація зазвичай є закритою.

Висновки. Отже, наведені показники 2019 року свідчать про наявність проблем у діяльності установ виконання покарань ДКВС щодо запобігання проникненню заборонених предметів на їх територію. На завершення розгляду проблеми потрапляння заборонених предметів, до засуджених в установах вико-

нання покарань ДКВС України як фонового явища зробимо наступні висновки.

По – перше, проведений нами в результаті дослідження аналіз криміногенної ситуації в УВП ДКВС України засвідчив негативну тенденцію впливу на вчинення кримінального правопорушення потрапляння заборонених предметів, до засуджених. Це пов'язано з тим, що з одного боку, за статистикою Міністерства юстиції України кількісний склад засуджених зменшується, а з іншого боку, якісний склад осіб, які вчинили кримінальне правопорушення погіршується, як результат потрапляння заборонених предметів, до засуджених в установах виконання покарань ДКВС України збільшується.

По – друге, потрапляння заборонених предметів, до засуджених в установах виконання покарань ДКВС України негативно впливає на оперативну обстановку в УВП, а рівень організації запобігання на всіх чотирьох рівнях(загальносоціальному, регіональному, спеціально-кримінологічному та індивідуально-профілактичному) не відповідає вимогам часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Кубрак Р. М. Окремі проблеми забезпечення належного правопорядку в установах виконання покарань. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. № 41. Том 2. 2019. С. 84-87.
2. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25–26. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 21.11.2025)
3. Запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань : монограф. / В. В. Шаблистий, Л. Г. Якименко; за заг. ред. д.ю.н., доц. В. В. Шаблистою. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. Справ: Ліра ЛТД, 2017. 168 с.
4. Голомазова Д.О. Заходи запобігання проникненню заборонених предметів до установ виконання покарань. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 2. 2019. С. 180-183.
5. Боднар І.В., Кондратов Д.Ю. Види дозволених і заборонених предметів, виробів та речовин для використання засудженими в установах виконання покарань. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2022. № 1(26). С. 68-77.
6. Махницька К.Г. Про роль заборонених у місцях позбавлення волі предметів у механізмі вчинення злочинів засудженими. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2019. № 3(9) С. 252-257
7. Афанасенко А.С., Кондратов Д.Ю., Боднар І.В. Перекриття каналів надходження до засуджених заборонених предметів, як протидія пенітенціарній злочинності. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія: Право. № 2 (10). 2020. С. 75-83
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення та тягне за собою штраф та конфіскацію предметів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text> (дата звернення: 25.11.2025)
9. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку установ виконання покарань: Наказ Міністерства юстиції України від 28.08. 2018 № 2823/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-18#Text> (дата звернення: 25. 11.2025).

10. Кримінально-виконавчий кодекс України римінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1129-15#Text> (дата звернення 25.11.2025)

11. Для ув'язненого в Чернігівському СІЗО намагалися передати мобільні телефони та сім-картки. URL: <https://cheline.com.ua/news/crime/dlya-uv-yaznenogo-v-chernigivskomu-sizo-namagalisya-peredati-mobilni-telefoni-ta-sim-kartki-482804> (дата звернення 25.11.2025).

12. Результати проведення спеціальних операцій «Заслон» та «Щит». 2019. URL: <http://www.kvs.gov.ua/peniten/control/main/uk/publish/article/896476> (дата звернення 25.11.2025)

Дата першого надходження статті до видання: 25.11.2025

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 29.12.2025

Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.04.2026